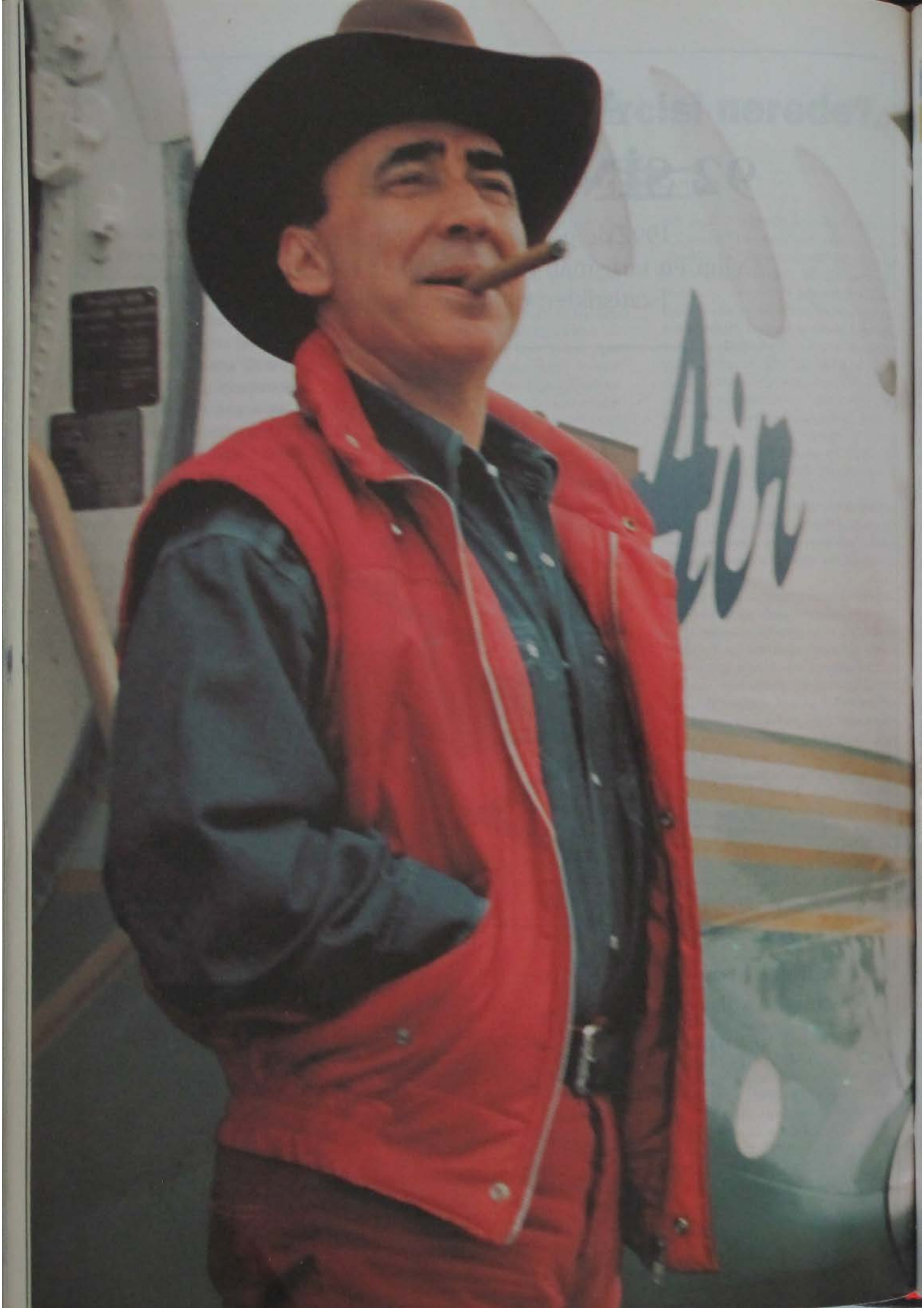
Air

Uzun bir suskunluk döneminden sonra Şerif Gören yeniden işbaşında...

HÜLYA ARSLANBAY

Şener Şen'in başrolünü oynadığı taze çalışması "Amerikalı", hafiften ZAZ filmlerini andırıyor. Ama tabii ki Şerif Gören bu konuda aynı görüşte değil. Ona göre "Amerikalı", bir ŞG filmi...

Amerikalı

Herşey Şeref'in Amerika'dan dönmesiyle başladı. 20 yıldan beri Amerika'daydı. Artık Türkiye'ye dönerek sessizliği, canayakınlığı, içtenliği yani kendini yaşamak istiyordu. Ama unuttuğu birşey vardı. Değişen sadece kendisi değildi. (Çünkü Amerika'ya giderken hiçbirşeyi yoktu. Geri dönerken ise, özel uçağı olacak kadar zengindi.) Ge-

çen yirmi yılla birlikte, Türkiye'de de birçok şey değişmiş, Amerika'dan pek farkı kalmamıştı. Değişen dilimizin, zevklerimizin, alışkanlıklarımızın ve bakış açılarımızın, 20 yıl sonra Türkiye'ye dönen Şeref tarafından nasıl algılandığını anlatan bu hikaye, Şerif Gören'in son filmi "Amerikalı"nın hikayesi... Başrollerini Şener Şen ve Lale Mansur'un paylaştıkları filmin nasıl ortaya çıktığını Şerif Gören; şöyle anlatıyor: Birgün Ali Özgentürk dedi ki; "Amerika'dan bir Türk geri gelse, Türkiye'de ne yapar?" Ben de ne yapar diye düşündüm. Aslında ilk yola çıkışım Amerikan filmlerindeki şiddet veyahut Amerikan toplumundaki şiddetti. Şiddeti yaşayan birisi Türkiye'ye gelse, acaba nasıl şiddetlerle karşı karşıya kalırdı. Terördü, ne bileyim mesela İstanbul'un gizli bir şiddeti vardır. Bazı sokaklardan geçemezsiniz. Sürekli oto camlarının kırık olduğunu görürsünüz. Köşede bir adam durur ve geçerken size bakar. Ürkersiniz. Güncel işlevlerden yola çıkarak birşey yazmaya başladım. Fakat sonra yazdıkça bizim Amerikan filmlerini de sanki içine alıyordu bu yazdıklarım. Çünkü Türkiye'de bir takım değişimler vardı artık. Ağız tadından, göz zevkine, vitrinlerden kulak zevkinin değişimine kadarbir takım değişimler vardı ve böylece bu hikaye Amerikan filmlerin de içine alan bir filme dönüşmeye başladı. Böylece işin de komedisi çıktı. Daha sonra Ümit'le konuşmaya başladık. Konuşmaya başlayınca da yeni yeni şeyler çıktı ortaya. Sonra senaryoyu yazdık."

"Komedi filmlerinin unutulmaz oyuncusu" bir kez daha huzurlarınızda...

"Amerikalı"nın en büyük özelliklerinden birisi de Amerikan filmlerine göndermeler yapılması. Bu haliyle de yerli bir 'ZAZ' filmi olma yolunda göz kırpması... Ancak Şerif Gören böyle bir durumu kabul etmiyor. "ZAZ *falan diye düşünmedim. Bu sadece benim filmim. ZAZ filmi değil yani. ŞG filmi. Hiç böyle birşey düşünmedim. Çeşitli dönemlerde insan farklı filmler çekmek istiyor. Aslında benim çıkışım böyle bir tarz değildi sonra böyle birşeye ulaştı.*" diyor. Bu konuda filmin başrol oyuncularından Lale Mansur da; "*Bilmiyorum, Şerif ne diyor ama... Şeref Amerika'dan dönüyor, Türkiye'nin ne kadar değiştiğini görüyor. Hem ZAZ filmi, hem de esas fikir bu. Bilmiyorum, Şerif ne dedi ama, bu şekilde konuşmuştuk. Yani anladığım da, bugüne kadar çekilen de bu..*" diyor.

"Amerikalı", Şerif Gören'in yaklaşık 2.5 yıllık bir aradan sonra çektiği bir film. Gören, böyle bir araya neden gerek duyduğunu; "*Bu ara, film çekememekten değil, çekmemekten kaynaklanıyor. Yani ben çekmedim. Ondan önceki yıllarda 3 tane 4 tane film çekiyordum. Dönüp bakmak gerekiyordu. Türkiye bir değişim yaşıyordu. Çok hızlı bir değişimdi bu. Ve bu değişime bütün sanat dalları olduğu gibi sinema da ayak uyduramamıştı. Bütün sektörlerde olduğu gibi, sinema da biraz geri kaldı. Ve bu arada durup düşünmek gerekiyor. 'Neler yapmalıyız?' diye. Belki de hiç çekmeyecektim. Sonra işte böyle birşeyle yola çıktık. Mesela 'Fanatik'i de 2 senedir düşünüyorum. Belki bu sene onu da çekeceğim. Belki 'Ağır Roman'ı da çekeceğim. Biraz hızlı bir döneme giriyorum. Fakat bunlar da günümüzdeki değişimlere ayak uydurabilecek filmler. Mesela 'Fanatik' de öyle... Toplumdaki hızlı değişimleri de anlatan gençlerle ilgili bir film..*" şeklinde açıklarken, filminin oldukça iddialı olduğunu da belirtiyor: "*Yapmak istediğim seyirciyle daha çok ve daha süratli buluşabilecek bir film. Yani gişeyi, sinemayı doldurmak istiyorum. Sinemalara seyirci dolsun. Bir bakıma Türkiye'de bir sürü şey yapılabilirmiş. 'Yapamazlar, Bak onlar yapamazlar' falan değil de Türkiye'de yapılabileceğini göstermek. Hatta belki bu bir ilk. Bundan sonra daha iyileri de yapılabilir. Ben bunla müthiş bir seyirciyle çok çabuk dialog kuracağıma ve buluşacağıma inanıyorum. İlk seansa gidenler bir daha bilet bulamayacaklar diyorum.*"

"Amerikalı"yı '*her anlamda çok farklı bakılması gereken bir film.*' olarak nitelendiren Gören, "*Buna bir ilk olarak bakıyorum. Türkiye'de daha önceleri doğa filmleri hiç çekilmemişti. Bu tarzdaki bir film de bence -bu kadar teknik düzeyi yüksek, bu kadar sinemalarda gösterim imkanı yüksek- daha önce çekilmedi. O anlamda ilk diye bakıyorum.*" diyor.

"Gölge Oyunu"ndan sonra hızlanarak "Amerikalı"da rol alan Şener Şen'i ve ilk önemli çalışması diyebileceğimiz "Düş Gezginleri" ile Antalya Film Festivali'nden ödülle dönen Lale Mansur'u neden düşündüğünü Gören; "*Şener filme çok uygun biriydi. En azından o tarzın oyuncusuydu. O konuda çok başarılıydı. Filmde, Şeref'in birden karşısına çıkan, melek mi, şeytan mı olduğu belli olmayan bir kadın vardı. Lale'de de bir taraftan masumiyet varken, bir taraftan da sanki şeytanlık vardı. Onun için, onu da öyle seçtim.*" şeklinde anlatıyor.

Şeref'in sevgilisi Melek'i canlandıran Mansur film hakkında "*Filmde alttan devam eden bir hikaye var. Bu da Şeref'in sevgilisini araması. Film, beni 'Pretty Woman-Özel Bir Kadın'daki halimle alıyor. Filmin en başından beri çok fazla gönderme var. Derken, para veriyor, alışveriş etsin diye gönderiyor. Geriye "Basic Instinct-Temel İçgüdü'deki kadın olarak dönüyorum. Bütün bunları filmin içindeki asıl kadını, yani Melek'i kaybetmeden yapmaya çalışıyorum.*" derken, film konusunda duyduğu en büyük endişeyi de; "*Bu kadar fazla göndermeyle, bu kadının bütünlüğünde ya da sette çıkabilecek kaymaları engelleyememek. Film başladığından beri, bir sürü değişiklik oldu. Ama bu arada bir filmin bir çizgisi de var. Bu değişikliklerle ve bu kadar çok göndermeyle bu iş nasıl kotarılacak. Ama Şerif'e çok güveniyorum. Tamamıyla ona teslim oldum. O, bana şöyle yap diyor, ne istiyorsa ben onu yapıyorum. Çünkü filmin bütünlüğünü bilen tek kişi Şerif.*" biçiminde anlatıyor.

Sinemaya tesadüfen giren -iş ararken, bir stüdyoda montajcı olarak iş bulan ve daha sonra Yılmaz Güney'in "Endişe"si ile yönetmenliğe başlayan- Gören, "Umut", "Acı", "Ağıt" gibi filmlerde de Yılmaz Güney'e asistanlık yaptı. Şu ana kadar 49 film yöneten Gören, filmlerini "Doğa fil-

mi 5 tane, geri kalıyor 44 tane; 4'ü arabesk, 8 tane köy filmi, 32 tanesi şehirle ilgili." olarak sınıflandırıken, kendisini tam bir "alaydan yetişme" olarak kabul ediyor ve "Bir açıkoturumda şöyle demiştim. Birkaç eleştirmen de vardı hatta: "Bizim zamanımızda bu işin okulu falan yoktu. Bütün sinemacılar alaydan yetişti. Peki siz nerden yetiştiniz? " diyor. Gören'in sinema eleştirmenlerine de söyleyeceği sözler var: "'Seyirciyi kötü filmlerle kaçırdınız' gibi şeyler doğru değildir. Bir dönemde en kötü Türk filmlerine bile halkımız ilgi gösterdi. Beş tane-on tane eleştirmenin (hepsinin eleştirmen olduğuna da inanmıyorum) beğenileri düzeyinde film çekilmezse kötü film oluyordu. Onların da beğendiği tarzlar vardı. O tarzlar neydi, işte Pasolini'ydi, Fellini filmiydi, Godard filmiydi. Bazıları da Fransız filmlerini beğeniyordu. O anlamda da misyonerlik yapmaya kalkıyorlardı. Mesela işte 'şu yönetmen, bu şekilde film çekerse daha iyi olur.' Aslında kendi yabancılaşmalarıydı bu. Eleştirmenlerde, bana göre inandırıcı olmayan birşey var. Mesela, 25-30 yıldır sinema yapan bir ustanın filmine, daha üç film izlemiş, üç de kitap okumuş bir genç birden hakaret yağdıran yazılar yazması... Zaten o da boş sayfası olan dergilere mahsus bir şey. Amaç, oralarda birşey yazılsın diyerek, -hatta belki de para vermeden- yazdırıp, o sayfayı doldurmak. Aslında bence hakaret edilmesi gereken kişiler onlar."

Son dönemde yapılan filmleri "Aslında ben onların popüleriteyi yakaladığına inanmıyorum. Çünkü kişisel şeylere dayalı, iki kişilik hikayeler, aslında cılız, biraz marjinal tiplerle ilgili o kadar. Bundan sonra yapılması gereken çok daha dolu dolu, daha teknik düzeyi yüksek filmler... Demek ki biraz para meselesi." şeklinde yorumlayan Gören, sinema çizgisini ve yaptığı filmlerin tanımlamasını yapamayacağını belirterek; "Çok değişken birşey. Hala denemeler yapıyorum sayılır. 49 filme rağmen, hala arayış içersindeyim aslında. Olgunluk dönemine falan gelmiş değilim. Biraz kendimi de fazla çocuk hissediyorum. Pek olgunlaşacak falan halim yok. Yani sürekli deneyiciğim. Bu işi öğrenmeye çalışıyorum halen." diyor.

Lale Mansur da, Gören gibi yaptığı işi öğrenmeye çalıştığını ve "Şu anda gelen projeleri seçebilecek bir noktadayım. Bana verilen şansı iyi değerlendirdiğime inanıyorum. Ama hala deneyime ihtiyacım var. Yaptığım her işte çok fazla şey öğreniyorum. Kendimi ve neler yapabileceğimi öğreniyorum." diyor. Mansur, oyunculuğa devam etmek istediğini ancak bir tiyatroda da rol almayı düşündüğünü belirtirken, ileride bir Lale Mansur tiplemesi oluşması karşısında da "İnşallah böyle birşey olmaz. 'Bu onun tipi, ancak o oynar' olayı benim en çok korktuğum ve en istemediğim şeydir. Hiçbir oyuncunun da böyle birşey istediğini sanmam. Ne kadar birbirinden değişik, ne kadar farklı karakterler olursa, rol yapmak o kadar keyifli olur." diyor.

Anadolu Filmcilik ve Filma-Cass ortak yapımı ve dış pazar dağıtımını Warner Bros'un yapacağı "Amerikalı'nın çekimleri sonunda Gören, "Hiçbir yönetmen yüzde yüz bir filmi gerçekleştiremez. Dünyada da bu böyledir. Muhakkak bir şeyler eksik olacaktır. Şu anda kafamdakinin yüzde doksanını gerçekleştirdim. Ama bu da iyi bir şey. Herşeyi yapıyoruz. Uzun süredir çalışıyoruz. İlk defa bire altı çekiyoruz. En iyi negatifi, kamerayı kullanıyoruz. Bazı sahneleri çift kamerayla çekiyoruz. Elimizden gelen herşeyi kullanıyoruz." diyor.

"Amerikalı" Kültür Bakanlığı'ndan destek almadan gerçekleştirilmiş bir film. Ancak filmin gösterim hakları Kanal 6'ya satılmış durumda... Özel televizyonların, sinema ile gelişen ilişkileri olumlu karşılayan Gören, festivallerin Türk sinemasına katkısına ise pek o kadar olumlu bakmıyor: "Festivallerin hiçbirisinin katkısı yok. Hele İstanbul Film Festivali'nin başından beri Türk sinemasına zararının olduğunu düşünüyorum. Gerçi Ankara'yı da bunun içine katabilirim. Antalya, ulusal festival olduğu için biraz daha farklı. Ki yıllardır, İstanbul'da, ankara'da bütün yabancı filmler inanılmaz bir biçimde tanıtılırken (özellikle İstanbul'da), Türk filmleri hep ikinci plana atılmıştır. Mesela, hep AKM türü salonlarda gösterilir, hiç Emek sinemasında gösterilmez. Bir üvey evlat, ikinci sınıf muamelesi statüsüne sokulmuştur. Böyle bir zararı var İstanbul Festivali'nin. Ben mesela, bir iki yıldır İstanbul Festivali'ne film vermedim, bu düşüncemden dolayı. 'Yılanların Öcü'nün yıl, 'Kan' gibi iyi filmlerimin olduğu yıl (5 filmim vardı) hiç film vermedim." diyor.

Ancak, İstanbul'da yapılabilecek ulusal bir festivalin Türk sinemasına katkısı olabileceğini belirten Gören daha önceleri böyle bir girimde de yer almış: "Bir ara İstanbul'da, ulusal bir festival düzenlemek amacıyla, demokratik sinema dernekleriyle birlikte, belediyeyle bir ilişkiye girdik. Epeyce ileri gittik. Hatta festival komitesi bile oluşturduk. Olay, Hilmi Yavuz'un azizliğine uğradı... Aslında Hilmi Yavuz'un azizliği de demek gelmiyor içimden. Çünkü, İstanbul Film Festival'nin baskısıyla ya da, reis dondurun dediği için de Hilmi Yavuz öyle davranmış olabilir. Belki de Hilmi Yavuz'a baskı yapıldı, o da bu iş olmayacak diye reisi ikna etmiş olabilir. Neyse sonuçta bu iş yapılamadı ve zararlı oldu. Bir kere İstanbul'da yapılacak ulusal bir festival, diğerlerinden çok farklı ve etkin olacaktı. Çünkü, burada yapılacak bir gala televizyonlarda hergün gösterilirdi, basında hergün yer alırdı. Radyolarda söyleşiler falan düzenlenirdi. Filmler böylece, çok yüksek bir promasyona sahip olurdu. O promasyonla da birlikte, -gerçi filmin iyi olmasıyla ilgili birşey değil ticari şansının yüksek olması. Tanıtım da önemli- ticari şansı artardı. Amerikan filmlerinin en büyük başarısı medyayı çok iyi kullanmasından ileri geliyor. Yoksa hepsi iyi bir film diye birşey yok. Yılda 100 film yapıyorlarsa, bunun en fazla 6 tanesi iyi, gerisi rezalet. Türkiye'ye baktığımızda, yılda 20-25 tane film çekiliyor. Onun 5-6 tanesi iyi. Oran olarak bakarsanız, bizim filmlerimizin kalitesi daha yüksek."
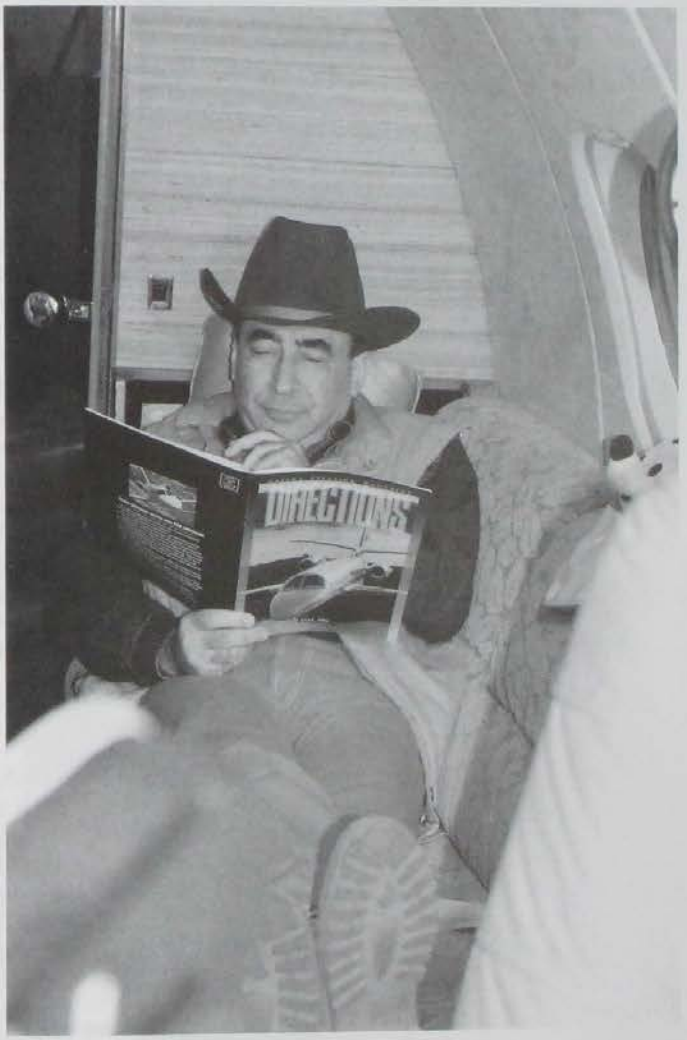
Not: "Amerikalı"nın diğer başrol oyuncusu Şener Şen'le, -yoğun aramalarımıza ve çabalarımaza rağmen- görüşme imkanı bulamadık. Bu yüzden onunla bir söyleşi yapamadık...